

УДК 342.951

Бодунов Є. Р., к.ю.н., професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Адміністративно-правовий статус Міністерства освіти і науки України як регулятора вищої освіти

В статті сформувано, що адміністративно-правовий статус Міністерства освіти і науки України полягає у сукупності його обов'язків стосовно розвитку вищої освіти, правового виховання населення, моніторингу якості освіти, здійснення ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів. В цію метою Міністерства освіти і науки України наділене відповідними правами та має нести юридичну відповідальність за неналежне виконання своїх обов'язків.

Ключові слова: міністерство, обов'язки, освіта, права, юридична відповідальність.

В статье сформировано, что административно-правовой статус Министерства образования и науки Украины заключается в совокупности его обязанностей по развитию высшего образования, правового воспитания населения, мониторинга качества образования, осуществления лицензирования и аккредитации высших учебных заведений. В этой целью Министерства образования и науки Украины наделено соответствующими правами и должен нести юридическую ответственность за ненадлежащее выполнение своих обязанностей.

Ключевые слова: министерство, обязанности, образование, права, юридическая ответственность.

The article formed that administrative and legal status of the Ministry of Education and Science of Ukraine is the totality of its duties in relation to the development of higher education, public legal education, monitoring the quality of education, the implementation of licensing and accreditation of higher education institutions. To this end, the Ministry of Education and Science of Ukraine given the appropriate rights and should bear the legal responsibility for the improper performance of their duties.

Keywords: ministry, responsibilities, education, law, legal, liability.

Постановка проблеми. У сучасному світі вища освіта є фундаментом розвитку людства, гарантом індивідуального розвитку особистості, сприяє формуванню інтелектуального, духовного і виробничого потенціалу суспільства. Тому розвиток держави, структурні перетворення мають гармонійно поєднуватися з модернізацією освіти, щоб задовольнити потреби і прагнення людей, особливо молоді, сформувати нову систему суспільних цінностей у сфері діяльності і в громадському, і в приватному секторах [1, с. 7].

У більшості аспектів вища освіта базується на науковому та педагогічному самоврядуванні начальних закладів та їх підрозділів, однак в Україні вагомим є і адміністрування вищої освіти, що здійснюється Міністерством освіти і науки України (МОН) та іншими державними суб'єктами владних повноважень, діяльність яких потребує розвитку і удосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Окремі аспекти, які так чи інакше стосуються адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які регулювання діяльність вищої освіти в Україні, були предметом дослідження таких учених, як Я.Я. Болюбаш, М.К. Горбатової, М.Ю. Гриценко, Н.Б. Кириченко, В.Г. Кремень, М.Н. Курко, Н.С. Лазаревої, В. Л. Ортинський, Н.С. Ракши, Р.В. Шаповал, С.О. Шевченко та ін. Проте, вони розкрили лише окремі аспекти, у зазначеній сфері досліджуючи більш загальні чи спеціальні проблеми.

Мета статті полягає в тому щоб на основі аналізу теорії адміністративного права, думок на цю проблематику вчених та сучасного законодавства розкрити

юридичний зміст адміністративно-правового статусу МОН.

Виклад основного матеріалу. В теорії права найбільш повною є точка зору тих вчених, які широко трактують правовий статус особи, як сукупність юридичних засобів, які характеризують місце і роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах. Визначальними для аналізу правового статусу особи є такі юридичні інститути: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) правосуб'єктність особи; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [2].

Виходячи з таких позицій проаналізуємо правовий статус різноманітний суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють правове регулювання у сфері вищої юридичної освіти.

Провідне місце у цій системі належить Міністерству освіти і науки, яке Міністерство освіти і науки України, яке є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. МОН України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної політики у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, інформатизації, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, створення умов для розвитку інформаційного суспільства, а також у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю навчальних закладів незалежно від їх підпорядкування і форми власності. Одним із основних завдань МОН є формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері вищої освіти та науки [3].

При цьому треба зазначити, що спеціальна юридична відповідальність МОН за порушення прав та законних інтересів вищих навчальних закладів законодавством не визначена. Лише у Наказі Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2007 р. № 643 «Про порядок надання адміністративних послуг МОН України», визначено, що відповідальність за надання послуги несе службова чи посадова особа. При цьому пропонується розробити документ, який має передбачити відповідальність посадових чи службових осіб у разі відмови від виконання передбачених послугою процесів, або порушень їх регламентів виконання [4].

Таким чином, в діючому законодавстві не передбачена адміністративна відповідальність МОН (як юридичної особи) за порушення прав та законних інтересів вищого навчального закладу, що не відповідає стандартам ЄС. Відповідно цю законодавчу прогалину необхідно виправити.

В умовах сьогодення до відповідальності за протиправну (неналежну) діяльність в цілому МОН несуть посадові і службові особами. Вона встановлюється загальними правилами Кодексу законів про працю України та спеціальними Законами України «Про державну службу» [5;6]. У відповідності до п. 9 ст. 3 Закону України від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI «Про державну службу», визначена персональна відповідальність державного службовця. Він визначив, що: дисциплінарна відповідальність полягає у накладенні на державного службовця дисциплінарних стягнень за вчинення дисциплінарних проступків; підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку.

Майнова та моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державного службовця під час здійснення ним своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави. Держава в особі суб'єкта призначення має право зворотної вимоги (регресу) до винного державного службовця у розмірі та порядку, визначених законом. У разі застосування зворотної вимоги

(регресу) державний службовець несе майнову відповідальність тільки за шкоду, спричинену його протиправними діями або бездіяльністю.

Виходячи з таких вище значених позицій, можна стверджувати, що адміністративно-правовий статус МОН характеризується наступними рисами:

- це центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, він є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики, зокрема у сфері вищої освіти;

- у сфері вищої освіти МОН зобов'язаний: визначати перспективи і пріоритетні напрями розвитку вищої освіти; здійснювати в ній нормативно-правове регулювання; забезпечувати інтеграцію вітчизняної освіти і науки до стандартів Європейського Союзу; визначати стратегію моніторингу якості вищої освіти; забезпечувати функціонування системи атестації науково-педагогічних кадрів; забезпечувати єдність вимог до рівня наукової кваліфікації здобувачів наукових ступенів та вчених звань; координувати діяльність органів виконавчої влади та здійснює керівництво роботою з присудження наукових ступенів кандидата і доктора наук, присвоєння вчених звань; доводити до підпорядкованих навчальних закладів державне замовлення на підготовку фахівців для державних потреб; встановлювати порядок замовлення, видачі та ведення обліку документів про освіту державного зразка; реалізовувати державну політику в частині стипендіального забезпечення;

- по виконанню поставлених обов'язків МОН має право: здійснювати державний нагляд (контроль) за діяльністю вищих навчальних закладів незалежно від їх підпорядкування і форми власності; розробляти та затверджувати державні стандарти освіти; розробляти та затверджувати умови прийому до навчальних закладів; визначати порядок державної акредитації фізичних і юридичних осіб на право проведення наукової і науково-технічної експертизи; здійснювати ліцензування та акредитацію вищих навчальних закладів; присвоювати вчені звання старшого наукового співробітника, доцента, професора, видає відповідні атестати, затверджувати перелік документів, необхідних для розгляду питань щодо позбавлення (відновлення) вчених звань; призначати на посади директорів, заступників директорів державних навчальних закладів; здійснювати стимулювання працівників освіти і науки, інших учасників навчально-виховного процесу та ін.

- в діючому законодавстві не передбачена адміністративна відповідальність МОН (як юридичної особи) за порушення прав та законних інтересів вищого юридичного навчального закладу, що не відповідає стандартам ЄС, відповідно цю законодавчу прогалину необхідно виправити.

Висновки: Отже, адміністративно-правовий статус МОН, як головного органу виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері вищої освіти характеризується сукупністю обов'язків та прав стосовно розвитку вищої освіти, правового виховання населення, створення умов для здобуття вищої освіти, розробки державних стандартів, розробки та затвердження умов прийому до вищих навчальних закладів, моніторингу якості вищої освіти та забезпечення її проведення, здійснення ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів, затвердження мінімальних нормативів матеріально-технічної і фінансової діяльності вищих навчальних закладів та спеціальної юридичної відповідальності посадових у цій сфері (адміністративної відповідальності МОН та спеціальної дисциплінарної відповідальності його посадових осіб). Проте в діючому законодавстві поки існує прогалина стосовно адміністративної відповідальності МОН за порушення прав та законних інтересів вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
2. Галуцько В.В. Адміністративно-правовий статус фізичних осіб / В.В. Галуцько : [Електронний ресурс] // LAW-PROPERTY – 2012. – Режим доступу : <http://aw-property.in.ua/articles/general-administrative-law/78-administrativnopravovyy-status-of-individuals.html>.
3. Указ Президента України від 25 квітня 2013 р. № 240 «Питання Міністерства освіти і науки України» // Урядовий кур'єр від 08.05.2013 № 82.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2007 р. № 643 «Про порядок надання адміністративних послуг МОН України» // Освіта. – 2014. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2434/>
5. Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII «Про державну службу» // Голос України від 05.01.1994.
6. Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI «Про державну службу» // Урядовий кур'єр від 17.01.2012. – № 8.

УДК 234.78

Стрельченко О. Г., доцент кафедри
адміністративного права та процесу НАВС;
Піжевська А., студент 2 курсу ННІПП НАВС

Етапи надання адміністративних послуг у сфері освіти та науки

У даній статті охарактеризовано етапи надання адміністративних послуг, які надаються у сфері освіти та науки як результат здійснення владних повноважень адміністративним органом освіти та науки, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою. Найбільш детально класифіковано етапи надання адміністративних послуг таких як ліцензування та атестація навчальних закладів.

Ключові слова: адміністративні послуги, освіта, наука, адміністративний орган освіти та науки, ліцензія, атестація, навчальні заклади, платні та безоплатні адміністративні послуги.

В данной статье охарактеризованы этапы предоставления административных услуг, которые предоставляются в сфере образования и науки как результат осуществления властных полномочий административным органом образования и науки, в соответствии с законом обеспечивает юридическое оформление условий реализации физическими и юридическими лицами прав, свобод и законных интересов по их заявлению. Наиболее подробно классифицированы этапы предоставления административных услуг таких как лицензирование и аттестация учебных заведений.

Ключевые слова: административные услуги, образование, наука, административный орган образования и науки, лицензия, аттестация, учебные заведения, платные и бесплатные административные услуги.

This article describes the steps of providing administrative services provided in the field of education and science as a result of the exercise of powers by the administrative authority of Education, according to the law provides a legal registration conditions for realization of natural and legal persons of rights, freedoms and legitimate interests of their application. The most detailed classified stages of administrative services such as licensing and certification of educational institutions.

Keywords: administrative services, education, science, the administrative organ of Education, license, certification, education, paid and non-refundable administrative services.